

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

1. ואם כבש יביא קרבנו לזבחה ונקבה תמימה יביאנה ויקרא ר' לרב
2. אם כבש הוא מקריב את קרבנו ודוקריב אותו לפניו יקרא ג' ו' ודוקריבו לפניו יקרא ג' י"ב

אחוי בדיה אי גדיא יאי יסק לתמידא אמר מלכא הואיל ולא הוי ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה ירב שוחד ופסקיה לשמאליה שמוע מלכא ופסקיה לימיניה אמר רב יוסף בריך רחמנא דאשקליה ליששבר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין לדתנן ר"ש אומר רב אשי יששבר לעוים בכל מקום יכול מפני שמוכרחין במינן ת"ל יאם כבש יביא קרבנו מלמד ששניהן שקולין כאחד רבינא אמר אפילו מוקרא נבוי לא קרא דכתיב יאם כבש יביא וכו' אס כבש אס עו. ויגבי שלמים מדלג הראה לך הכתוב רמו מובחר צוה מזה שמעת מינה ששניהן שוין:

אחוי בדיה. גלסון לחוק: אימתא דמלכותא. לא דיו שלא אמר כמותי אלא שאמר אף גלסון לחוק: דאשקליה. שהיה שווה וגמולו: למיעורפסיה. גמולו: לא סגא. לא שנה משנה ובגרימא: אשקליה קודמין לעוים. ככ"מ תבז כבש מחלה: אס כבש יביא לתפא. כאן הקדים שיערה לכבשה דכתיב בפרשה עליונה והביא את קרבנו שיערת עזים וכו' והדר את קרבנו שיערת מינה ששניהן שוין:

הדרן עלך מקום שנהגו וסליקא לה פסח ראשון

סדר והלכות קרבן פסח ראשון בקצרה

ממנו מן החבורה שיאכל בה (אכל כל חבורות יכולין לאכול פסח א' ב' מקומות) (כ"פ הכ"מ) ובשר הפסח שהולאו בעקירה והנחה מן האבן ומהן נאסר באכילה. הפסח אינו נאכל אלא בהיקף מחיה ו' חבורות שזולתן בבית א' זריצין כל חבורה לעשות היות מחיה לעמלן ולאו הפסח פניהם לנאן ולאו לנאן שלא יראו מעורבין וכלה מותרת להחזיר פניה ושמש א' שמשמש לשניהם והמחיל לאכול ואוכלו כפיו כשהולך לשמש לחבורה אחרת קופץ פיו ומחזיר פניו עד שמיגע אצל חבורתו נפרעה המחיה אינן אורלין וכן אס נעשה מחיה בין חבורה א' אינן אורלין עד שתסתלק: בתחילת הסעודה שנתקן רק ב' מהחבורה זריצין להמחין על השאר אכל ג' שנתקן בזמן הסעודה אינן זריצין להמחין: נטמא מקצת האברים שורף את הטמאים ואוכל הטמאים. נטמא שלם או ריבז שורפין אותו לפני הציבור כדי לזיימן שלא יאמרו מזהו צו ושורף מעצי המערכה ואס רזו הבעלים לשורפו בקש ובקנים משל עמלן שורפין. ונטמא מיעוטו והותר שורפין בתלרומיהן מעצי עמלן. נטמאו הבעלים מקצתן אע"פ שהחילו כבר לאכול ונטמאו וכו' הטמאים בתלקם של טמאים אכל המחילו כולן לאכול ונטמאו מקצתן חלק הטמאים ישרף וה"ה אס מחו. אינן הפסח נשחט ומרק ונאכל אלא למניו ולמנולים ולטהורים ולשם פסח. המחיל פסח ראשון או שני למורא או פסח חובב ולבכרי על פי שנימול מנין אצומו מכת מדרות ישראל ערל שאכל פסח חובב מלקות: מילת בניו ועבדיו וטבילת שפחותיו של גדול מעבדו מלישחט ולאכול הפסח ולא עבדיו ושפחותיו של קטן מעבדיו את הקטן. לכתחלה לא ישחוט על יחיד ואס שחט זריץ שיהיה ראוי לאכול את כולו וכן אינן שוחטין אלא על מי שראוי לאכול כיות ממנו משעת שחיטה עד שעת זריקה. הרבה נמנין על פסח א' עד שיהא כיות לכל א' ונמנין על מוח שבראש אכל לא על הגדין הרביע שספון להקשות ולא על מוח שבתקולת. וכל זמן שלא נשחט עניין יוכלו למנות עליו ולמשוך ידיהן ממנו ואף כולן יכולין למשוך ממנו רק שישאר א' מהם ואינן נמנין על שני פסחים כאחד וכשגממה על שנים יאכל מן הנשחט ראשון. ואינן לולין שני פסחים כאחד. אינן עושין חבורה שנים ועבדים קטנים ועבדים אכל עושין חבורה כל אחד לעמלן ולכתחילה אינן עושין חבורה כולה קטנים או חולים וקנים ואוננים וגרים. שחטו לכשרים ולפסולים כשר אכל זרק הדם לכשרים ולפסולים פסול כשריפה ומחורה שהוא עיקר הקרבן אפי' חושב בשעת שחיטה ע"מ לזרוק לכשרים ולפסולים פסול אכל חושב לזרוק שלא לאוכליו כשר שאין מחשבת אוכלין בזריקה. שוחט אדם בשביל אחרים שהן ברחמיהו כגון בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים אפי' שלא מדעתן ומי שאינו ברחמיהו שוחט עליו מדעתו ממין שזיה לו ואס שניה פסול ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ואשתו כ"ו שלא זלייתו: וכשמתקריבין הפסח בחול ובטהרה ובחבורה גדולה שהאכלים מרובים מן החבורה כל הלילה ומדברגן עד הצות ומה שנומר עד הבוקר בשם משרף: טעון הלל בשעת אכילתו. אסור לשבר ע"ס מפסח טהור שיש עליו כיות כשר או שיש בו מוח אפי' לאחר זמן אכילתו אפי' מפסח שנפסל ובלבד שהיתה לו שעת הכושר בשחיטה חריקה. לפיכך שורפין עממות הפסח בכלל הותרה שלא יבוא לידו מקלה. וכל הנאכל בשור הגדול אחר שנכתבש הוא שמומר לאכול כנגדו מן הגדי הרך אחר זלייתו: וכשמתקריבין הפסח בחול ובטהרה ובחבורה גדולה שהאכלים מרובים מקריבין חגיגה עמו כדי שיהא הפסח נאכל על השבוע ואוכל מחגיגה מחלה ומזכר בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הזבח ובאחרונה אוכל מגוף הפסח כדי שיהא הפסח גמר שביעה ומזכר בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הפסח ואוכל אפי' כיות משבר הפסח ואינו טועם אחריו כלום. והחגיגה נאכלת כשאר שלמים. ובשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן זמן אכילתו כפסח עממו. מי שאבד פסחו ומלאו אחר הפסח פסח אחר יקריב או שיראה והשי יקריב לתמים. פסח שנמערב בלמים יקריב כולו שלמים ומעוה פסח שנחותר יקריב ג"כ שלמים ופסח שלא בזמנו יקריב שלמים. מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן ב"ד שוחטין עליהן ומקריבין קרבנותיהן ב"ד בין קודם שחיות הפסח בין אחר שחיתו ואוכלין פסחיהן לערב ואינן שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהן ב"ד ב"ד שחט אפי' שפשו: מזלוע שחל שמיני שלא יבא וראה קרי זו ביזים הרי זה וכו' ונתקן לערב פסח. ישראל ערל שחל בע"פ שוחטין עליו אחר שמל אכל גר שמל וטבל ב"ד אין שוחטין עליו: מי שחל בבית הפרס ה"ו מנפה והולך ואס לא מלא ע"ס ולא נטמא שוחט ואוכל פסחו וכן בית הפרס שידוש טהור לעושה פסח:

מצות עשה לשחוט קרבן פסח ב"ד בניסן אחר חלות כ"מ בעזרה. וא"ש וא"ש חייצין צמניה ז"ל. וזא מן הכנשים או מן העוים וכו' בן שנה. ומי שביעלה צמיר והוא טהור ובדקר רחוקה לא היה חייב כרת: ולא יהיה כיות מחץ בבית שום א' מהמתעסקים ואס היה מחץ בנשות אחר מהם לוקה והפסח כשר. לכתחילה זריץ לשחוט אותו אחר התמיד של בין הערבין והקטרת והטבת נרות^א ובחול נשחט התמיד ב' ומחלה ונקרב ב' ומחלה ונקרב ב' ומחלה והקרב ב' ומחלה והפסח אחריו. הפטורין מקרבן ראיה פטורין מפסחיהן (מ"ס פסחים דף ג' ו') ומזהו לכתחילה לחלק כל העם שעשו הפסחים לג' כמות בעזרה וכל כח לא פחות מל' בני אדם. ונכסה כח ראשונה עד שנתמלאה העזרה ועולין הדלתות ושוחטין ואס נמלא בעל מוס או טריפה שוחטין אחר אפי' בשבת אפי' מזה עד שיכשר א' או עד שמתחך ודחה לפסח שני שהרי אנוס הא"ל. ויהא א' ממרס בדמו שלא יקרוש עד שירוק^ב דם התמיד. והלויס קראו את ההלל בשר כל זמן שחיתה והקריבה ואס גמרו ההלל ועדיין לא שלמו הכת מלהקריב שוים ואס שני ולא שלמו מלהקריב משלשין ומעולם לא שלשו. ועל כל קריאה וקריאה מוקיעין ג' חקיות בתלוצרות תקיעה תרועה תקיעה וכו' על כל פסח היו ע' תקיעות ומנין הקריאה והתקיעות מפורס בטובה נד. ונחום ד"ה שירן והכנשים עומדים שורות ובידיהם מורקי כסף ומורקי וזב שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זבז וזב ולא היו מעורבין משום נוי. ולא היו למורק שוליים כדי שלא יניחו ויקרוש הדם. שחט השוחט וקיבל הכהן ונמנו לחבירו וחבירו לחבירו עד שיגיע הדם אכל הכהן הקרוב למזבח ושופכו שפיה אחת כנגד היסוד. חזר וקיבל מורק א' מלא ואח"כ החזיר הירקן. ואח"כ תולין הבעלים הפסח בתמרות של ברזל שהיו קבועים בכלים ונעמדו וימי שלא מלא מקום לתלות לקח ממקלות דקים וחלקים שהיו עם הכניחו על כתיפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט. ומפשיטין את כולו וקורעו וממחה את קרבו עד שמסיר מהן הזואה והפרש ומוציא האימורין והם החלב שעל הקרב ויומתה הכבד וכו' כליות והמלג שעליהן והאליה לעומת העזא ונחמס ככלי שרת ומולחן ומקטירין הכהן ע"ג מוצח כל פסח בפני עממו. ואסור להביא האימורין לידו נותר. נעמא הכבד ונודע לו קודם זריקה אע"פ שאימורין שורטין לא זירוק הדם ואס זרק לא הורגה ואס נודע לו אחר הזריקה הורגה. נעמאו האימורין והכשר קיים זרקו הדם והכשר נאכל לערב. נעמאו הבעלים כל החבורה אחר שנשחט לא זירוק ואס זרק לא הורגה ומייצין בפסח שני: כל שפסלו בגופו שרף מיד. נדס או בבעלים תעובר צורתו ואח"כ ישרף (מיד). שלמו מלהקריב פותחין דלתות העזרה ויוצאת כח ראשונה ונכסה כח שניה יראה שניה נכסה שליטה כמעשה ראשונה כך מעשה שניה ושליטה. שלמה כח ג' ויאלת רוחיכם העזרה אפילו בשבת. חל י"ד בשבת מעשהו כמעשהו בחול לפי שקבוע לו זמן וא"א לעשותו קודם השבת אכל מה שהיה אפשר לעשות קודם השבת כגון הבאתו מחוץ לתחום וחמיית יבלתו ככלי אס היבלת לח וכדומה אסור או מה שאפשר לעשות אחר השבת כגון הדחת קרבו וזלייתו וכדומה^א אינו דוחה שבת. שחט ולא הביא הקרבן בע"ש אס לא הקדישו עדיין וינחנו בין קרני הכבש או בלמרו ומכיר עד שמביאו לעזרה ומקדישו ע"ס והואיל קבוע לו זמן. ובשבת לבד רשאין להקטיר האימורין כל הלילה לפי שחלבי שבת קרבין ב"ט: שלמו מלהקריב בחול בעל הזבח נוטל פסחו עם העור ומביאו לבימו צירושלים ובשבת לא היו רשאין להוליך פסחיהן לבתיהן אלא כח א' ויאלץ פסחיהן ויושדין בהר הבית וכת ב' וישבת בחול וכת ג' עומדין במקומן בעזרה ושויהם הכל עד מ"ש:

ואחר שחל לביתו ויאלץ ויאלץ ללא נוטל אותו כולו שלא יחקר אחר ממנו ומחבו מתוך שחל ביה חבורתו בשבוע של עץ רמון ותולהו בתוך התנור שלא יגע בחרסית התנור והא"ש למטה וכרעיו ובני מעיו חולה לו ואינן לולין אותו בתנור שברוף הא"ש או ע"כ כלי אבן או כלי מתכת לפי שזריץ להיות כלי א"ש ולא ע"י ד"א ואס היה הכלי מנוקב ששולט בו האור לולין עליו. ואסור לאוכלו מי אפילו ח"י לא ומבוסל אפילו לאחר זלייתו ומותר לטוק אותו בשעת זלייתו או לערב בשעת אכילתו בני פירות חוץ ממים: **ואחר** שחל לאוכלו לערב ומחך הנכר ואוכל ומחך העלמות מן הפרק ומפרקן אס רזה וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו עם שאר הגדין והעלמות והקרומות שיואלץ בשעת אכילה. ולא יאכל ממנו כיות כלי מנעו"י. וכל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת ואינן מוציאין

(הר והלכות הפסח יביא לקמן דף צ"ב. בהלכות פסח שני)